

יוצא לאור בארעסא, אחת בשבוע ביום ה'

מחירו פה: לשנה, ששה רובל; כסף, וחצי שנה שלשה וחצי ר"ב. - ובערי המדינה לשנה שבעה וחצי ר"ב, ולחצי שנה ארבעה ר"ב עם הוצאת הפאסט. - שבר מודעות בעד כל יורה בפעם הראשון ששה קאפ' כסף ובפעם השני והשלישי כו', שלשה קאפ' כסף.

הַמַּלְיָן

ערשיינט אין אָרעסא וואָלענטליך דאָנערסטאָגס.
פרייז: גאנצאָהריג 6 ר"ר, האַלבוואָהריג 3 ר"ר 50 ק' - אים אינגערן גאנצאָהריג 7 ר"ר 50 ק', האַלבוואָהריג 4 ר"ר, מיט פאָר-טאָפּרייער פּערזענדונג. - אַנצויגען צאָהר לען פיר יעדע ציילע דאָו ערסטע מאָל 6 קאָפ' 1, דאָו צווייטע, דריטטע מאָל א' 1 ו' 1 קאָפ' 3.

בין עם ישראל והממשלה, בין האמונה וההשכלה.

הוא יהיה לפה לכל דבר הנוגע לכנסת ישראל.

איון צענטראל-אָרגאַן פֿיר יודישע אַנגעלעגענהייטען.

מאה אלכסנדר צעדערבוים, דאָקטאָר אהרן יצחק גאָלדענבלום.
שליסדארף, גאַמקף תּפֿה גחוני. (תּהלים ב"ג, ג.)

№ 15.
וענדע דיין ליכט אונד דיינע וואָהרהייט, וואַ כעגען מיך לייטען. (פּואלם 43, 3.)

הפּעם, כי בעתן היו לבשת ולכלמה למתקומיננו ורוח השכל ודעת באירופא בימינו אלה יעצור בעד המשטמה הזאת, ולא יתן המשחית הזה לנגף. בינת נבונים כחבה טטאט ספָרד בעט ברול לדראון עולם, ובהצות אש שנאת הדת מקרוב את לב הישמעאלים להכות את הנוצרים בסוריא תרם, החיצוני כל מלכו הארץ ונסדו יחד לשפוך עליהם עזו מלחמה, ודבריהם פה אחד לא להרגו הארץ ולרשת משכנות לא להם, כי אם לכבות אש להט זה עד נצח: תחבינה מלחמות ה' נלחמה באולת בכל אפסי ארץ, ורק קיל ענית נבחרתה תשמע אוננו. - וצָרַתנו, לפניך אנו היום, קורא נעים, היתה באשמת אחינו בני ישראל פה בארץ רוססוא, מָרָם היתה זאת לנו, המה היו במָרְדו אור ובחשבה התחלבו, ועוד היום בן־קרנא את פעלם, כי נורא הוא, בתוכנו ישחויים לבנו וכלמה תבסה פנינו, וכל איש מאתנו אהב עמו ודריש שלומי וחסד חמות ויעט כמעיל קנאה, ישפך עליו בִּזְוֹ כמים ושחרו מוכר ולא יבחרו האמת תחת לשונו. - הדת נהנה בשנת תרי"ג: העברים אשר אין מכתב תעודה (פאספירט) בודם, המה בצפרים עפות אשר אין אָרְיִים להן ולבדוהן לא יאישמו, וכל יהודי יוכל לָאָהו באיש אשר כזה ולהעמידו לעבדת הצבא כפָרִד בנו, או שארו הקרוב אליו ממשפחתו.

שנות ראינו רעה.

יקרה ביום שהוא תהיה קהילת ירושלים רבה קהל וקסחיון איש יג גחתי ואלתה יגו יגל ע בעקי: (יבדוה יג יג)

מאה יקותיאל בערמאן בקיעונו.

מה יגל יעקב ישמח ישראל בשימו לב לראות כי כמיון עבר יום עברה וצרה, כל תלאותיו הגדולות מני יום ננונו ועברו, מיום שקת אדוננו הקיסר אלכסנדר השני על כסא ממלכתו; ותחת אשר מלפנים היתה זמון צרינו רוממה ופעש חיל להפיל עלינו הנה על הנה, עתה נסוגו אהור כל הקחרים בנו, ולא נופלים אנתנו מכל יתר הקמון הגדול החסה תחת כנפי חומך שבט ארצנו, ארץ רוססוא המעטירה. - ומאשר נכון לכל איש יודע דעת לזכור, ביום טיבו ומישושו את יום אידו ותתו מאו, כי רק בזאת יוכל להוקיר חבלו אשר נפל לו בנעימים, בן נכון גם לנו להציג לנבתי ימי השקט וכשחה עתה, עת בשוכה ונחת נושענו, את הימים הראשונים כם על צוארינו נרדפנו ורעותינו היו חדשות לבקרים, כי רק בזאת נרע ערך השוכה ושמחת לבבנו תגדל שבעתים, ובכל עת ובכל רגע תתעורר נפשנו לתת אלף תודות למחונננו. רבות צָרַרנו, ואמר ישראל: אך כל הצרות בימי קדם באו עלינו מיד צוברנו ריקם, מיד אויב ומתנקם באון עול כפָּגְנו; רעות רבות יצאו ממקור מְשַׁחֵת, משנאת הדת, לא פִּשְׁעֵנו ולא תְּפָאָתנו; מְצָרוֹת כאלה מצאונו או, לא נדבר

החמים חשרש וכל איש רק את נפשו ישמר אם גם אכזריות ישים מחסו ובנבלת יסתר !

מי האמון לשמועתנו ! — עברי יושב כסתר מדרגת אנוש נהפך לאכזר לעברי כמהו, יהודי נלהם ביהודי ונוסף גם הוא על שנאיו את אחיו לא יביר ואת רעיו לא ירע ! — אכותינו התהללו כמתת אלהים, בלב החום והנון, תפין חסד, ויאמרו כי ישראל בעלי רחמנון הם, יקומו נא עתה, יתנערו מעפר ויביטו על בניהם כדור זה, וימחו הדברים האלה ספרם ! נפש שבעה לא האמין לרעה, יאמר משל הקרמוני ולחלקה עשיר יגנה עוות : ואולם רעב ללחם, לשונו כפיו נשחה ונפשו ירעה לו, ההוא לא יאמין לרעב ויפן קמחו בתעטפו קחלל, שאל לחם ופדש אין לו ? או גבר ראה עני, עליו עברה חמת שרי והושב עד דכא, ההוא יקשיה לבו מהמלה על רש ולא תחס עיני על אביון קמחו ? אם קצרה ידו מהישוע ולא יוכל להוציא במרחב כצר לו, הן לא קצר לבו מרחם עליו ומעיו מחמות לו — ואחינו בני ישראל לא לבד כי בצרת אחיהם לא היה להם צר, כי אם גם היו בעבירותם, ועם הפקידה הזאת מטה היה בידם להפליא את מכותם גדלות ונאמנות, ותחת אשר עד הנה היה היהודי ליהודי סתר ומנן, כי כטח לבו ונעור, עתה היתה מחומת ה' רבקה בהם ויד איש עלתה על יד רעהו ! — ואם רע עליו הגבר המעשה לדעת כי עני אויב לו יצפנו לעשות עמו רע וכי רק החסות כצל בני ביתו, את רע, יהיה לו לפלגתה — הן עוד רעה חלה מזה לדעת כי אויבו אנשי ביתו וכי גם אהב ומדע יארבו לו במסחר ! ביהודים ריקים ופחיתים כואבי ערבות שחרו לטרף, ובשודדי ליל נפלו על הלכי דרך ויאחזום בחוקת ידים ויאסרו בחבלים וידים ורגליהם ויבאום למקום סתר, למערת פריצים ; ולא לבד האיש אשר לא היה לו מכתב תעודה ירא להראות את פני אחיו העברים פן יקלע לו, כי אם גם האיש אשר העודתו באמתחתו, יען עוד העמיקו הרע לשרף מכתבי העודה אשר מצאו באמתחות שבויהם על האש .

האומללים האלה נמכרו במחור שלשים או ארבעים רובל כסף כל אחת, לבתו אבות אשר היה גורלם להעמיד איש אחד לצבא, מה גדלה שמחת לב אלה לקנות דרור בניהם או אחיהם בדמי קשי יום, נקיים וישרים ! לקול יללתם נהי ככי חמוריים לענו, ועל משבתיהם שחקו ! — את הכריאים והחוקים בהם קבלו השפטים לשלום חוב משפחות קניהם, והחלשים או אשר מום כס אברו בנין רע לא לעזר ולא להיעיל לשביהם, כי אף אם לא ירצו לעבדת הצבא ככל זאת לא קראו למו דרור . — לא אבחר כי פחד קראני ורעדה בהיותי או בדרך בוואליניען, פן יטמנו גם לי רשתם, ואקנה לי כלי קרב והייתי נכון בכל עת לעמוד על נפשי ולשפך דמי מתקוממי ארצה אם יזידון לשלח בי יד ! — (ההמשך יבוא.)

חדשות. רוסיא.

א ד ע ס א — ורע צדקה וחסד אשר אמונתנו היקרה ואכותינו אשר מעולם הפיצו על חלמי לב ישראל לא יעשה פרי בחש

גם בימינו אלה . ואף אם צרכי הזמן הזה ועירו לב רבים לדאוג לתכלית בניהם עורם באבם, לשלחם אל כתי הספר הכוללים, לעשותם לאנשים מועילים במדינה, ולא יעדרו עוד במעדר התלמוד את שדה הרומונת אלה ; בכל זאת מדות החמלה והחנינה ואהבת הצדקה הנטועות מאז בקרב איש ישראל ולב עמוק, ופעולות החסד אשר יראו וישמעו בבית הוריהם ומפי מורי דת לעתים מיומנים, הנה תשפוקנה להעלות ספיה נדיבות וזכהרות ברכה וטוב בלב צעירי בני יעקב . — איש נאמן וישר אשר לא מבני ישראל יחן ערותו בחום לכביובמכתב העיתון "ציראָרעסא" (Одесскій Вѣстникъ) על רוח הנדיבות השוררת בלב ולדי ישראל ישרון צעירים לימים, ונקיה כי ינעם לקוראינו המליץ, לקרוא העתקת דבריו :

"תלמידי המחלקה השלישית מכית ספר הגימנאזיום השני (בארעסא) : מ' יאראן, ס' אבראמאן, ס' גורעוויטש גם ג' פרוינשטיין (יהודים), נכמרו נהומיהם על ?רעהם בני נשים, ובנפש חפצה הואילו לאסוף נדבות מיהודי עדת ישראל השעים רובל חמשים קאפ' כסף אשר נתנו על ידו ויחלו פני לשלם מהסך ההוא כ.ד. התלמידים אשר מטה ידם את שבר התלמוד המנוע לשנה, מדי הודיעו כזאת כרכים אחשוב לחובה עליו להגיד תודה בשם הגימנאזיום השני להאנשים אשר נדבה רוחם לאותם להויל כסף מניסם לפעולת הצדקה ההיא ; אך את שמוותם לא אזכיר, כי לא ניתן לי רשיון על זה ."

דירעקטאָר מהגימנאזיום השני י. יעדרשענעוויטש.

ה ע ר ס א נ . — אחינו בני ישראל חושבי הערסאן נודעים לשם בנדבת רוחם ואהבתם לעמם, המה עומדים נכון בכל עת להביא ברכה לחועלת הכלל ; המה יגדלו בניהם ובנותיהם על ברכי האמונה והדעת ; המה יעמדו לעזר לכל איש אשר לו ריב ומשפט להמליץ בעדו לפני שרי הממשלה להצדיק הצדק ולהציל עשוק מיד עושיקו ; ביתם פתוח לרוחה לכל עובר ושב, עשיר ורש ; חכמים וסופרים ימצאו שמה מושען כסף להוציא לאיר ילידי עשתנותיהם וכל נדבא ונענה יקמך בנדבתם בלב ונפש חפצה . ומה מאד יגל לבנו כיום כי האלהים אנה לידנו להלל בשער את פעולות העדה היקרה הזאת, ולספר באוני קוראי "המליץ" את אשר שמענו היום מפי איש אשר הרבו לגמול אתו חסד :

הלא נודע לרוב אחינו בגלילות פולין ורוסיא האיש המצוין מנעים ומירות ישראל מ' רוב בער לובלינסקי המכונה נאכטיגאל מווארשא אשר לבד לבבות בקולו הערב, אך מאז נגף במחלת החות נחר גרונו ולא יוכל לשרת בקדש, והנו נודד ללחם בערי ישראל עם אשתו וילדיו . ואם אמנם לא יעזבוהו נדיבי עמנו בכל עיר ועיר וגם עירנו העלויה המשכרת כל הארץ ביין נדבתה המכה בידיו לא אחת . אולם יתר שאת ויתר עז לנדבת העיר הערסאן, כי מלבד אשרושהרה מכחה בעדו ובעד ביתו, עוד שחה לב לבתו כת עשר שנים נחמדה למראה ורבת כשרון אשר גדלה בלא המדה ובלי תקוה לאחריה, והנה התעוררה האשה הנדיבה והמשכלת מ' דבורה אשת הגביר הנדיב מ' יונה קראנצפילד ותחליט בנפשה לדאוג למובת העלמה, והיא ותקתל לעזר לה את

כרמש לא מושל בו יאספום במכמתם ואין אמר השב ! - לא מעבר ליום, באפריקא או באמעריקא הרבר הזה לאמר: מי יעבר-לנו אל עבר הים ועינו יחוו, עפעפיו יבחנו בני אדם מחוקים לכבם בחלמיש, ופניהם מסלע, להתנפל על אנשים כמוהם באכוריות חמה, להובילם בצאן למבח ולמכור אותם כחיתו יער וככהמות שדי. - אכירו לב כאלה ראינו בעינינו פה בכל עיר ועיר, גם על דרכים ארכו ועל שפים חפרו לצוד ציד להביא. כל יום ויום פגשתי ארחות אכורים כאלה נוסעים בדרך כרנה ושמחת עולם על ראשם, ועל עגלותיהם נערים צעירים לימים, רגליהם לנחשפים הגשו וידיהם אסורות כחבלים, דמעתם על לחים ועיניהם נשאות אל השמים מאן יבוא עזרם, וחתי מנדיהם עליהם להרים קול ולצעוק מרה, פן מרה תהיה להם מיד נעו הלכ להכות אותם בלי חמלה.

שמעו, ותחתיכם חרנו. אשה עניה ועצובת רוח נדרה ללחם בוטאמיר על פתחי נדיבים, ואָהָה שני בניה ילדים רכים, רעכים וצמאים, האחד על זרועותיה והשני הלך לימינה. וחבוא אל שדרות החנויות וחגש אל רובל אחד ותשטח אליו כפיה לחת לה מחנת ידו ליום השבת, כי ביום הששי היה. בעל החנות שאל אותה לארצה ולמולדתה ותאמר כי מפלך קיעו היא; ויגש לה לחם לאכול ויאמר: חבי נא מעט מוער ונתתי לך גם נר להדליק בערב. וירווים בעיניו לנער הנצב עליו, וילך וישב ואיש אתו, ויפלו כדוב שכול על הנער הגדול ויעמיסוהו עליהם וינסו. לשוא צוהת האומללה עלתה, לריק ספקה כפיה, אין מניד לה מכל האנשים הכאים לקולה ואין מחזיק בידה, כנה אבד ואיננו, כי השודר העמיד אותו לעברת הצבא. - מי שמע כזאת? הכלמו מדרכיכם בית ישראל!

אפס, אנשי דמים ומרמה האלה לא בכל עת בדרכיהם השכילו, כי פעמים רבות בלכתם לצוד ציד פגעו גם בכפירים עוים, וחיהים היו, תלואים להם מנגד, ורבים מהם כשלו ונפלו. איש בליעל אחד מעיר קארעץ במחוז זוואהיל בפלך וואלניען תפיש במישך שלשה ירחים בעשרה נערים וימכור אותם בכסף; אך האלהים השיב גמולו בראשו ויתן בלב אנשים ישרים בוטאמיר לנקים נקם ולשלם לו כמפעלו; כי כמעט נדע למו רע מעלליו ארכו לו כסתר ויאחוהו ויציעוהו לפני שר הפלך בתור איש אשר אין מכתב העודה בידו, ויצו ברנע לקבל אותו לעברת הצבא, ועושי רצונו מהרו לגלח את זקני הנתעב והנאלח גם שער ראשו בנבחתו, בנכון יסירו את בגדו ישראל מעליו וילבישוהו לבושי איש חיל וישלחוהו כרגע להגארניוץ בעיר.

הפלשתים כחל שורק לא שמחו כיום אחום את אויבם, את מחריד ארצם. את בן מנוח, כאשר שמחו תמימי דרך בוטאמיר לאיד-הרשע העריון הזה אשר הרבת את חלל ישראל; כי ביום-השני החלו ללמד אותו הידעיות והשלמות הנחוצות לאיש חיל, לאחו קנה רבת בידו ולהיות מהיר בהליכתו, לימין ולשמאל, והוא איש בריא ושמן ולא יבי לעשות בו, ויבוהו כמקל חובלים, כאגרוף על הלחי, וימרטו שערות ראשו; אז הרך לבבו הרע ויבך כבי גדול. - כל אלה ראיתי בין המון אנשים ונשים וטף הבאים לראות את נקמתם ממנו.

עוד יתור בי הוא נחן יה-לפושעים ויסק באברת. אמונתו על רשעה פעלם, ומאד נירא לנפשותנו פן בעצלתים ימך כל עור, כי יכחיש הכהן תחת לשונו איך נפלה הילדה ברשתו, ויציע דברו לפני הנועץ הראש כי נגלה רוח אמונת הקטולות בלב העלמה והכרה מכית הוריה לחזיק בקרנות דחו, והשר הוא אשר לא ידע אמת הענין ישען על הדין המפורש בהחוספה הנל לסעיף 76 אות 3, כי בידו הכח לתת הרשוין לילדים קטנים לבוא בכרית נוצרי חוץ לארץ בלי הסכמת הוריהם, ויחליט דבר ואחריו אין להשיב, אז יצעק האב ואין עונה. כי אם גם נישח עונש על הכהן והאברים, העלמה לא חושב עוד עד עולם. והיתה זאת למכשול ולפוקה לבית ישראל כל הימים, כי יתקנאו יתר כהני הקטולים בגלילות פולין האורכים לצודר נפשות רכות מבני בריחנו, ויעשו גם המה בערמה, להכאיב לב אבות, וממשלה ארצנו נקיה ואך בנו תתי האשמה כי לא גלינו אונה כטרם אפסה. כל תקוה להושיע.

ובכן עליכם קציני אחינו היושבים בפלך קאוונע עליכם המצות להיות ראשוניים לצאת לישע אחיכם הקרוב אליכם, בהקריבכם משפטו לפני שרי המדינה אוהבי צדק ואמת ובתמככם את ידיו במשען כסף די כלכל את ביתו והוצאות נסיעתו ולא יפול לכו-עליו לראות כי חם הכסף מאמתתו ואין עוזר. והיה אם לא תמצא ידכם די צרכו חלו פני שרי המדינה ויחטו לכם רשוין לאסוף נדבות מאת אחיכם מרחוק ומקרוב להחיות רוח משבחה נדבאה, ולא ימנעו כזאת מכם, ולמען חת חשבון מכל הכסף הנאסף על ידכם השמועו שמות הנדיבים וחרומם במנידי חרשות אשר בארצנו (וגם אנתו נפתח לכם את עמודי המליץ), ואל תחטו דמי לכם עד אשר תוציאו כאור משפט האיש ההוא אשר הוא משפט כל עם ישראל ואמונתו והעצרו בעד הרעה לבלי יודין לעשות עוד כימינו אלה מעשי ימי אופל וצרה, ובוה העשו חסד גדול לילדה רבת וצעירה לבלי יגפה לכה כל ימי חיתת לחיות באמונה אשר לא בחרה ברצון טוב, וחמצאו מזור לנפשות אב ואם אשר לא ידעו נוחם, יען לא עזבה אותם בתם, וידי אבירותם ושודדים משלו בה; גם תעריצו ותקדישו שם אמונתנו ועמנו, ותסירו חרפת מעל ממשלתנו הנשאה וישריה הנדיבים, ולא יאמרו עליה שוטניה, כי היא צנקה מזה על האפיפוד וכאשר נפל כזאת בארצה חשים יד לפה, האף כי לא כה האשם והוא נגד הקיה ומשפטיה הישרים, והיה כאשר יצליח ד' חפצכם בידכם, מהרו להשיב נפשנו ולהודיענו את כל ונוכחת ונשימה כה נגד אחינו. - אם כה העשו וקרא לכם אילי הצדק מטע ד' להתפאר.

א ר ז

אדעסא יום ד' י"ב שבט ה'ר"א.

שְׁנוֹת רְאִינוּ רָעָה.

מאת יקותיאל בערמאן בקיעו.

(הבישד)

נערי בני ישראל, נתנו בעת הזאת למשסה בכושים כמדבר, אשר נוחני מערבם בנפש אדם ויריעו עלימו כגנב,

"אדני, היסוף האיש לדבר, ראה אנכי כי ברע אני, על כן לא אפחד והגדתי לך את כל אשר עם לבבי." "דבר, כי שומע אנכי."

"אדני, לשוא בלה הכפרי כחו להפשעני, כי לא יחנני כפר בנו." "ומדוע?"

"יען כי כבר עבדתי בצבא ואמלט על נפשי." "הנך בורה! אמר השטר בקול גדול."

"כן אדני, זה כירח ימים עובתי את משמרתו בעיר... הייתי נודד בארץ עד אשר באתי אל בית הכפרי הזה, אשר אספני ובצל ידו החביאני כעשרת הימים, כי עצמו וכשרו אני; ובראותו כי לא יכול עוד הצפיני, דבר על לבי לעזוב אותו ולשום לדרך פעמי, ויביאני לכפר זה; וכאשר הוא נבל ויצר מחשבות לבי רק רע כל היום, בגד בי ויסגירני ליד אדני כאיש אשר אין העודה בידו, תחב בנו. ארור אתה היום לפני ה', נוכל, את הכפרי יחה, כי באתם ברמיה להיליכני שולל. אנשי חיל! בואו ואסרו את ידי האיש הזה בויקים ורגליו בכבלים, ברזל והשליכוהו-הבורה ו' כרגע באי עושי רצונו, מלאכי בלחות, וימלאו את פקודתו. אחריו בן קרא השוטר אל משנהו, ויצו עליו לקחת עד ארגועה עשרה אנשים מבחוריו, ללכת בלי התמהמה לבית הכפרי, להתנפל עליו פתאים ולקחת אותו ואת אשתו וכל אשר לו, לעקר יריהם ורגליהם ולהביא אותם לפניו."

בלילה ההוא תובא הכפרי וכל בני ביתו ברעם וברעש וקול גדול אל חצר השוטר; צלצל נחשפים ואנקת נכאים, דהרות סוסים וקללות נמרצות מפי חשמרים שמו את הכית לחרדת אלהים. כרגע הוטלו האסורים סחוב והשלך כחודר הסהר הקרוב למערת האיש. קול הכפרי מר צורח הגיע עד אוניו, אך אטמו משמוע כי כעסו ומבאובו הרתיחו כסור את רמו לנקום נקם; ולהגדיל יגון הכפרי ולהועיל לחותו הבת האיש כאגרופו על קיר החיץ המבדיל כינתם, ויקרא: הס, עץ לא ידע בשפת! דמך בראשך, אתה הסכות לך את כל אלה, כרית לי שוחה ובה נפלת אמת! "חרדה גדולה נפלה על הכפרי ושמה החויקתחו כי הביד את קול האיש, ויאלם ולא פתח עוד את פיהו. כה נלחמו יגון בנקמה בחשך ואפלה עד הבקר, או צוה השוטר להביא לפניו את כל האסורים."

(החמישך יבוא)

חדשות.

רוסיא.

מיראספאל. (כ' טבת תרכ"א). — מקרה קרה בעירנו אשר לפי דעתי שזה להודיעו ברבים, אם לאשר חדרו הפנסקין ברוב ק"ק והיו לנו מכתבי העת למוזכרים כל דבר נפל בישראל, או לעורר חמלה וחנינה בלב הקוראים, לנו מרחוק על האסון אשר קרה פה ואין האיש בכיתו גם ידעו אחינו להזהר ולשמור על נפשם לכלי זאונה להם. כזאת: שיש עם צדק יבקר יום ראשון העבר, נזקקו אנשים בבית אחר לקול:

כפרי אחר נסע בדרך ויפגע כאיש צעיר לימים, עני ואביון, בגדיו כלים ומטולאים, יחף, וצרותו על שכמו, הולך לתומו; ויקרא אליו הכפרי ויאמר בפנים נעימים:

"אנה פניך מועדות אחי?"

"לארץ רחוקה."

"אי מזה עיר אתה?"

"מיוויטעפסק בארץ ליטא."

"רואה אנכי כי הנך עיף ויגע מדרכך הוואל ושבת עמדי בענגלה ואביאך לבית נתיבות הרחוק מזה באלפים אמה."

וייטב בעיני האיש וישב בענגלה. "הגידה לי אחי, מה מלאכתך ומאין תבוא?" אמר הכפרי לו עור.

"הייתי בעיר לוצק משרת בבית איש עשיר ונכבד, וכאשר נחתה שערורה בארץ, ואשר אין לו תעודה יתפש לעבודת הצבא, עובתי את מקומו ואשא את רגלי ללכת לעיר מילדתו כאשר עיני אדני רואות." בדברים האלה נדברו איש אל רעהו עד אשר באו אל הכפר.

"בא למלון אורחים, סעד לךך ואכיל לחם." אמר הכפרי, ולא אחר האיש וירחיץ את ידיו וישב לאכול. הכפרי התלחש את בעל המלון ויצא. הלחם עודנו בין שני האיש והנה שני אנשי חיל באו ויחויקוהו ויאסרו בחבלים את ידיו וימשכיתו וביאורו לבית מגורי השוטר המושל ברבע המחוז, (Становой) הגר בכפר זה, וישליכיתו בחדר חשך ומעוף צוקה, ויסגרו הדלת בעדו. לב האיש לא טח מהשכל כי הכפרי אשר דבר אתו טובות כרה לו שוחה, וישבו שבו ויסגרתו לעבודת הצבא תחת בנו או אחיהו. ויאמר בלבבי לא אהשה ולא אשקט עד אם נקמתי בך. בערב הסיר אחד מן השומרים את בריחי הברזל ויפתח את הדלת ויהן לפניו לחם צר ומים לחץ, האיש מתר כרגע לשאול את פי השומר על אודות הכפרי — מי הוא, איה ביתו, מה שמו, שם בנו, אשתו וכל אשר לו? ויספר לו השומר את כל הדברים האלה כי לא היה דבר נעלם ממנו. — האיש רפד יצועו על התבן המעט אשר הביאו לו וישכב כל הלילה ההוא ולא נתן שנת לעיניו, צרה ויגון בלבבו ועכברים גדולים מסביב לו כתרחה, מנוחה הרריכיהו. בבקר השכם, דלת בית הסוהר נסבה על צירה ושני אנשים באו החדרה ויקחוחו ויביאוחו לפני השוטר.

"מי אתה? קרא לו כועף אף."

"עברי אנכי."

"אי מזה עיר אתה?"

"מיוויטעפסק בארץ ליטא."

"איה מכתב תעודתך? הטרם תדע כי בלי תעודה לא יוכל איש להרים את ידו ואת רגלו בארץ?"

"אין לי השיב האיש."

"בן נעות המרדות! עברי נתעב ונאלחו הנך הולך למוות, כי חננו שולח אותך העירה, ורשו את כשרך את קוצים וברקנים, ולקחו אותך לעבודת הצבא תחת בן הכפרי אשר החויק אותך אמש בדרך, כן יאבדו כל ריקים ופוחזים כמוך, יהודי נבוה וחדל אישים!"

"חוסה נא עלי, אדני, אמר האיש." "גש הלאה, טמא ובליעל!"

אשכנו.

האמבורג הסדר החדש להנהגת הממשלה בעירנו נתקיים עתה ככל תוקף ונתפרסם להיות גלוי וידוע בכל משפטיו אשר לפיהם נתן שווי זכויות גמור לבעלי ברית כל אמונה ודת. מלבד זה נאמר בסעיף 54 : כל בתי המועצה לגמולות חסדים וטובות הכלליות (ובטח גם אלה אשר ליהודים בכלל) יעמדו תחת ההשגחה הפרטית של הממשלה ויתר הכאור יבוא בדברי החקים .

בסעיף 110 נאמר : חופש שלם ומוחלט מובטח לכל אמונה ודת. אמונת האדסלא הנכביל בשום אופן תנאי את הנאתו בזכויות האזרחיות והמדיניות ולא תעכבנו למלאות חובותיו לשתי אלה. כל חברה חדשה בעניני דת אלהית כי תקום, או ביד הממשלה לקיים תנאיה או לא, ואלה אשר כבר נתקיימו והעתידיים להחקיים כפי החקים, תעסקנה בפני עצמן בצרכי קהלתן, רק עין הממשלה תהיה עליהן בהשגחה ראשית .

בסעיף 111 כתוב לאמר : הממשלה תשים עין השגחתה לפקח על כל עניני החינוך וגידול הבנים (בודאי גם אלה אשר ליהודים במשמע) ע"י פקודה ראשית אשר תעמוד על כל בתי הספר .

העצה היעוצה בדבר נשואי אשה שהיא נקנית בשטר מדיני (ציווילעזע) לכד בלי קדושי ברית אלהים ע"י כהן או רב (כמנהג הצרפתים) הופרה לגמרי כי לא ישרה בעיני קהל האזרחים, כי אם החליטו וקבלו שתהא ברשות איש ואיש (כמנהג האנגליים) לישא אישתו או ע"י קדושין בדת אלהים או בשטר מדיני לכד. אולם מיסדרי החוקה ההיא תעו אף הם, כי היתה למכשול ולפיקה לנוצרים ובפרט ליהודים בסכת ההתקשרות הגדולה והרחבה אשר ליושבי האמבורג ע"י חתונן בארצות אחרות קרובות ורחוקות : כי ע"י ימוטו מוסדרי הכנסיה ושהותיה יתרוסן לא מעט .

אסיפת כסף הנרכה עבור הנוצרים בסוריא נפקדה גם על יושבי האמבורג, אולם מאשר לא נכון בעיני אוהי יהודים כי תקרא האספה ההיא בשם האהבה הנוצרית נפרדו היהודים לעשות קבוץ מיוחד להם בשם נרכת היהודים לעזרת בני אדם אסירי עני, ע"י הפרוד הזה לא רבתה נרכת החסד ההיא ותעלה ותצא רק לסך שני אלפים ר"ט "

IIIg. 3. c. 3.

בריטניא.

במכתב עתי מקולוניא מפי דברי מכתב מפאריז כתוב לאמר : הארון דר. קומינג, מנוד משרים מארץ בריטאניא היה מטיף לעם היום הזה אצלנו בכית התפלה של האבסעריווי-טאָרוויס. הינני אשר עליו ירה אבן פנתו בדבריו הרדוש ההוא היה שיבת היהודים לירושלים. לפי דבריו מן הראוי ונחון היה להסיר ממשלה הירדוע חוליו בארץ הקדושה מנגזרה ולהקים תחתה ממשלת ישראל כמקדם, והזכיה בראיות מדבריו ספרי הקדוש כי בכלות עוד שבע שנים הוא שנת 1867 ביום מלאת שנת האלף הששי לכריאת העולם, יהיה הדבר הזה. וכלי היקר

ביד ד' אשר יבחר לבצע מעשהו הגדול הזה לא יהיה עם אחר בעולם כי אם עם ארץ בריטאניא. הם יוכלו בריחים ובאניות רנתם הרבים והעצומים את עם אלהי אברהם לארץ מולדתו העתיקה. אין קץ לכל העם אשר מלאו את בית התפלה (לנוצרים) מפה לפה לשמוע דברי הרקאטאר הזה כי הוא דרשו מפואר ומצוין כמטיפים לעם בארץ אנגליא .

אמעריקא.

הארון לעווי, רב החובל ומפקד צבא אניות אמעריקא בים התיכון, הוא הראשון מכני עמנו אשר מלאו ידיו לשרת בכהונה הנכבדה הזאת, והוא גם הוא הראשון אשר אליו יאתה התהלה והתודה על דבר אשר הסיר את שכט הנוגש מנו המלחים ועושי המלאכה לרדות בהם כפרך, ולמן היום ההוא מעשה צדקתו זה עשה פרו למעלה בלב כל העומדים תחתיו להיות חברים מקשיבים לקולו לשמוע בקול דברו .

(Un. is.)

שנות ראינו רעה.

מאה יקותיאל בערמאן בקיעווי.

(הבישד)

כראות האיש את הכפרי ואשתו ובנו ויקרב אליו וישט לו ימינו ויאמר בצחוק על שפתיו : השלום לך דודי? ואתם בנים נעומים, עצמו ובשרי, השלום לכם? לא פללתו ראות פניכם עוד והנה תראני אתכם אלהים שנית! כמדקרות חרב היו הרברים האלה ללב הכפרי, ויפתח את פיו לדבר : אך השומר הרעים עליו ברגע זה בקול גאון : "הידעת את האיש אשר הבאת אנו שלשם?"

"לא ידעתי אמר הכפרי .

"דובר שקרים אתה, נבל, הגר לו האמת, כי אם עוד תקשה את ערפך אבה את גלגלך רסיסים!" "לא ידעתי, " הוסיף עוד הכפרי, "ויפן השומר אל האיש וישאלהו :

"אתה הידעת את הכפרי הזה?"

"ידעתי גם ידעתי, כי שאריו הוא הקרוב אלי, ואם יצוה אדני ואכנה בשם איתו ואשתו ובנו ."

"הגידה .

"שמו יהודה, שם אשתו מוחלה ; בנו : פרץ ומיכה ; בנותיו : צפורה ומלכה ; ובן משק ביתם זה גבה הקומה, אלעזר ."

"ראה גם ראה השע ערוץ, יודא, אמר השומר, כי על פניך הוכיחך, ועתה חושה ואל תבחר ממנו דבר .

"לא ידעתי, השיבה המשפחה כאיש אחד, ולא ראינוהו מעולם .

"שקר, צעק האיש בקול, שקר אתם דוברים היום, אתה דודי הסתרתני בחדר מטת דודתי עשרה ימים, רק בלילה, בפנותך בה זכה ובראותך כי אין איש, הוצאתני ממחבאי ; ואת דודתי בחסדך הבאת אלי פעמים ביום לאכל ולשחות, גם בניכם ובנותיכם חפצי קרבותי ויבואו אלי בפעם בפעם לנווד לי ולנחמי .

"מה בצע לך במסח נקיים? ומה יסכן לך אם אלה אשר לא עשו לך רעה ענש וענשו ומר יהיה אחריתם? הן תמית צדיק עם רשע!"

"שדר בצהרים, כסיל ובער! בחרב הוחרה וגם מרוטה שפכת היום דמי ארצה, וכאשר צלחה לך כמרים נפחתי נפשי לגמל לך כפעל ידיך, הבך ותחנן לי לשום לך רחמים ולחלץ נפשך ממות - הלא כל השמע וצחק לך נבער מדעת!"

"שמע נא אחי, הוסיף הכפרי עוד אחרי רגעים אחדים, עוד אחת אניד לך אם תשמע או אם תחרל; הן כבר נקמת בי אמש בשלח בי השוטר עברה וזעם ומתלמות נוראות, ואתה הנך רש ובירך אין כל, את רגלך להציל מדחי לא אוכלה, אך כפר חטאתי אתן לך כסף. - התעבתי עליה ובצדקה אכונן. ואם יגדל חסדך להוציאני מפח יקוש טמנת לרגלי, ונתתי לך מאה רובל בסף!"

כסף, רב אינים ואמיץ כה, כאונו שרה את נקם, וישר אליו ויובל.

(ההמשך יבוא.)

דברי אמת ושלו.

העתקה מאת אליהו מרדכי ווערבול.

אלה הם דברי חכם נוצרי הסופר המפואר איש אמת ויקר רוח האשכנזי היינריך טשאקע כמדינת שווייץ בדבריו על מעמד היהודים בארצות אירופא, אשר באור ההשכלה תהלכנה.

"קורות דברי הימים לבית ישראל, שומרי תורת משה הן ספר החרפה והיקלון על כבוד מין האנושי, האיש המשתרל לחוק אותו באמתתו יגל ספר עד תומי, אם לבו לב בשר יהפך במשך מלאכתו זאת לשונא אנשים וייער כל המחו על גוי ואדם יחר. כי איה אופה איש הלבב אשר לבבו לא יחס ולא יתהמץ בהקדישו יתותי חייו לחפוש ולחקור בשפוני דברי הימים, הכוללים כמשך זמן ארבעת אלפי שנים קורות המון לאומים שבבר תמו ואברו ואשר חיים עודנה אתנו היום בשלשת חלקי הארץ הישנים, והמוכרים כל החיובות והשיערויות אשר פרחו משרשי אמונות השוא ודעות כוזבות, קנאת הרחות ורשע כסל בלכות הכתנים, השרים והמון עם הארץ? - דה משה היא בלי ספק הראשונה ככל דתי המון האנושי, אבל גם היותר שנואה ומורדפת מכולנה. הנוצרים והישמעאלים שאבו ממעיניה והמה כווים את שומרי מקבת בורם כלי חמלה וכפורים. הרעות הרבות והצרות, אשר מצאו את הנוצרים מאת מנדיהם בימים הקדמונים, כשהוק וכאין הנה נגד הצרות והרדיפות, אשר סבלו היהודים בשנות מאות רבות מאת הנוצרים אשר דלקים בחמה שפוכה ויכבירו אכפם עליהם, ומה פשע יעקב, העם הרל הזה? - אמנם על שלשה פשעי ישראל: על אשר ראו ראשית להם תורת משה, חלקת מחקק ספון המרומה מראשון וישמרו דת אבותם באמונה מכלי צלץ לאנוש וזלחם להכניסו בכריתם, וזאת שנית על אשר חרץ איש נכרי, אשר לא מכני ישראל הוא, בקריה מלכם משפט"מות על מוסד דת הנוצרית וימיתקו, וכאמת ידו כל המון ישראל, כמספר שש מיליון, בזמן החווא, לא שפכו ולא יבלו לשפוך את הדם הזה.

"תן תודה! " צעק השוטר בחרון אף. וכראותו כי עצר הכפרי במלים ולא השיב מאומה, נפל עליו ויכהו מכה בלתי סרה עד אין מהם בכשרו, ויצו לאסוף אותם כמשמר שנית.

לפנות ערב בא השוטר אל הכפרי לחדר כלאו וידבר אתו בלאט. - - - דבריהם סתומים וחתומים, לבד זאת ידענו אשר בצאת השוטר צוה על השומר להביא את הכפרי לחדר הבורח.

"העורך מחויק ברשעך לחפא עלי דברים אשר לא בן? אמר הכפרי.

"ואתה רשע, שקך און, העוד תעונו פניך לדבר אתי קשות? סור ממני שופך דם נקיים, הורג אחיו ללא עול בכפו, ואל תפגע בי!"

"אני אם עול פעלתי הן שמרתי ארח עולם, דרכו כל מכירי ומיודעי בוואליניען, ואתה פקדת עלי עון אשר לא ידעתי ולא עלה על לבבי; ישפט נא אלהים ביני ובינך. "רשע, מחלל שם אלהים, המעט לך לעשות עון סדם וחטאת עמדה כי עוד תחרף ותגדף את קרוי ישראל? כי עוד הוסיף על חטאתך פשע להחנקש בנפשי, להעמיד עדים אחורי הדלת וחמוזה למען ישמעו מה נדבר ויעדו לך בשער?"

"לא, לא אחי, כה יתן לי אלהים וכה יוסיף אם עוד רמיה בי, ואם עוד לא האמין לי פתח את הדלת וראה! " האיש התרפק על הדלת ויפתח השומר, והנה אין איש כי אם השומר לבדו.

"עתה הגידה לי מה זה כאת אליו? לא תקום פעמים צרה, לא תמסרני עוד ליד השוטר שנית, אמר האיש.

"הם אחי, כי דבר לי אליך ונדבר חרש. - ידעתי כי רק למען נקם את נקמתך ממני נמרת אמר לחתות נחלים על ראשי."

"קצה נקמתי ראית עד כה, הבה לי זעיר, עוד אראך את כחי ואת גבורתי וידעת בימים הבאים כי אל שריו נשקוף ממרום קדשו על מעשי פעלי רע והחכולותיהם, ולא תחטף עוד עני במשכך ברשחק; עוד ימים רבים תשב אתה וביתך השך וצלמות עד אשר יבוא רקב בעצמותיכם והולעתכם בחייתכם לא תמות, או תתן תודה כי ישר העוית; אך ערה הרפה ממני וחרל!"

ויפול הכפרי לרגליו ויבך. " סלח נא לי אחי, אמר לו, עוני באמת גדול מנשוא, ולו הייתי גלמוד כמוך כי עתה נשאתי חרפתי בחיוקי ולא דברתי דבר; אך ראה נא אשתי, בני ובנותי, גם חמה יפלו ולא יוכלו קום, ואלה מה חטאו? "אך כמה אוכל להושיעך היום? אמר האיש."

השוטר הבטיחני לשלחני חפשי אם לא תחויק עוד בדבריוך אשר אמרת כי התגוררת בביתי, הלא ידעת כי חטאת מסתיר בורח גדולה מאד.

"יקרא נא גם לי דרור ואז אעשה כדבריוך.

"לא אחי, על זאת בכיתי והתחננתי אל השוטר, אך כבדה אוני משמוע, באמרו כי הנך פה יומים ונודע תדבר לרבים ולא יוכל עוד להכחידנו.

"אם בן נאבדה יחד ואל אראה ברעתי לבדי! - ויוסף עוד הכפרי לבכות, ויאמר:

למחרתו הובאו שנית לפני השטר. כהתהלכם אליו אמר הכפרי אל האיש: מה אהה? העוד תקשה את ערפך? — "השבעה לי באלהים אם תשנה באולתך לארב להלכי על דרך, ואם ברוחך רמיה לעקבני ולגוול ממני כסף כפרך." —

"נשבעתי." — "ועתה הבה לי את הכסף." — "השבעה לי באלהים גם אהה כי תעווב מחשבותיך והוצאתני מן הבית הזה." — "נשבעתי." — "הא לך?!" ויתן לו את הכסף. — הוין עתק כזה לא ראה האיש גם בחלומי. — השוטר כראותו אותם הכיר כרגע כי דבריו שני האנשים התהפכו כחמר חותם; ויאמר להם באור פניו: רב לכם לריב ריב ולהתעולל עלילות איש באהיהו, כרתו ברית ועשו שלום. וליהודה אמר: לך מזה כי צר לי המקום מהביל אותך ואת כל אשר לך. הכפרי נשא כפיו לשמים להודות לה' כי שלח לו עירו מקדש להסיר מעליו משא לעיפה אשר כזה רק במכות נאמנות, כיגון שלשת ימים וכסף; ויברח אל ביתו.

שבעה ימים הלך הכרח בדרך מכות השטר העירה, וחד עם אהות מרעהו, מרעים ואנשי מרמות ותוך גנבים, רקים ופחחים, ידיהם באזיקים ובסר רגלם, וסביב להם שמרים אנשי חיל, עד באו אל הסהר הגדול אשר בעיר. כל רגע מושש האיש את אוצרו, הנחמד אשר הסתיר בכלווי סחכותיו. אחרי שבתו בסהר שלשה ימים הביאוהו לפני משל המחוז (Исправникъ) בבית השפטים; וישאלהו: האתה איש וויטפסק? — "אנכי." — "למה נחבאת לברח מן המחנה, עול." — "לא איש חיל ולא בן איש חיל אנכי, ולא עברתי מעולם בצבא. ידעתי את מריק ואת ורון לבכך הרע, רע מעללים, הגד לי קשט דבר אמת כרגע, כי אם תלך עמי בקרי, ופקדתי בשבט נקה. — ולמה אמרת אל השטר כי ברח אהה?" — "כזבים דברתי אליו." — "אם שוא ודבר כזב כפיך וכן לא אמון בו הנך, איך אאמין לך עתה, נוכל?"

"ערים הערמתני וכזאת את נפשי הצלתי, הלא ידעת אדני כי גרודי עברים דרך ירצחו, ועל עברי ארץ יפלו ויגדום בחרמם להסגירם לעבדת הצבא במחור כצע כסף או תחת בניהם; גם אותי שבו ויבזו, וימסרוני ליד השטר, ולולא עשיתי בנפשי שקר להגיד כי ברח אני כי עתה כבר אבדתי." — "אך שקר תרמיתך, והנך ברח, ולו יהי כדברך הן לא תנקה; השטר כתב כי אין לך תעורה ואתה דתך לעבדת הצבא."

"יש לי מכתב תעורה, השיב האיש בקול רם לפני להבים פניו, ואני תפרתיהו בין בלווי כהנתי למען לא ימצאוהו השודדים ולא ישרפוהו. — ולא גליתני את מסתרי אל השטר, יראתי פניבגר בי; אך פה בבית השפטים, לעיני דמות תבנית אדנינו הקיסר ולעיניכם, אדני, אבטח ולא אפחד!!" — כה דבר האיש ויקרע בשניו את כתנתו המטלאה אשר עליו, ויוצא את מכתב תעורהו ויפרשהו על השלחן. — השפטים השתאו לו ויראו כי אמת בפיהו; ובכל זאת לא האמינו לו עד כי דרש דרשו אחריו בעיר מולדתו. ואחרי הודעם כי הוא איש הלך בתם וישר דרך, שלחוהו חפשי. נפן נא, קורא נעים, מעמק הבכא הזה ונעלה על כמת ישחק.

איש מסכן בעיר קטנה במחוז אחר, שלח את בנו בכפר אחד לא רחוק ממנו, במחוז אחר. ויהי בדרך והנה ערה מרעים גנבי נפש איש ומכריו הקיפותו ויאכרוהו ויוליכוהו בשבי, אבי האבד חכה לו עד הערב ולא בא, ויאמר אך ירא הוא ללכת. כלילה מחיתו בעיר. כל היום השני כלו עניו מיחל לבנו וילך בערב אל הכפר, וימת לבו בקרבו כשמעו כי בנו לא היה כזה ואיש לא ראהו. — למחרתו החל לדרש אחריו על גבול הדרכים מסביב לעירו, ויגד לו אבר אחד כי פגש שלשם בדרך עדה עריצים ובחובה היה איש צעיר לימים וידיו אסורות אחרנית ממול ערפו, ותארו כחארבנו. "אין זאת, אמר האיש, כי אם היהודים השודדים לכדוהו ומתנבלים למכר אותו בכסף לצבא." וישא את קולו ויבך, וילך הלך ובכה כל היום, וידרש בכל בית-דתיכות עד הודעו מקום החנות המשחרים לטרף ויבא אליהם והנם אכלים ושחים ושמחים. ויפל האיש לפני רגליהם ויבך, ויועק ועקה גדולה ומרה; וקנתי ושכחתי, אמר להם, ואין בי כח עוד למצא לחמי בעמל ידו וכוונת אפי, שבטי ומשענתי היא הבן הזה אשר הולכתם בגלה, ועתה אמות ברעב. ואם עוד תאמינו באלהים אשר ממכון שבתו ישגיח על חבל ומלואה יחד, חוסו נא על שיכתי ועל שערותי אשר כשולג תלבינו, ואל תירדוני בחמס ידיכם אבל שאלה; נפשות עוללי העטופים ברעב צעק הצעקנה אל ה', תקראנה אל השמים מעל ובעל גמולות ישלם לכם יה, אנא חמלו נא בני יעקב!!

(סוף יבוא)

שפת אמת תכון לעד.

כבר זכרתי לך פעמים רבות שכל מחלוקת שיהיה בין החכמים שאינו כא לדי מעשה אלא שהוא אמונה דבר בלבד אין צד לפסוק הלכה כאחד מהם.

(רמב"ם בפי' הבישנות סנהדרין פ' חלק (משנת עשרת השבטים) נודע לכל באי ספרי רבינו הגדול הרמב"ם ז"ל, כי תורת רבותינו ז"ל על לשונו, אם לא בכתבו "נראה לי". לזאת נתפלא, איפה מצאנו בדברי רבותינו ז"ל, אשר בדבר אמונה לא תפול הלכה, אחרי כי כל התלכות שבשמים, נקבעו עפ"י יחיד ורבים הלכה ברכים, או הלכה כרב נגד התלמוד, וכגדול נגד הקטן, אשר גם זה מה"ת, וכאשר דברתי מזה בחיבורי עדות ביעקב (אשר-תכנתי לזכר אבי הנכבד גביר ונדיב מפורסם כדורו מ' יעקב נ"ע) בארוכה, ולדעת קצת החכמים (יבמות יד' ע"א) עדיף מרוב וכאשר יאמרו שם כי אולינן בתר רובא היכא דכי הדדי נינהו, אבל הבא ב"ש מחדדי טפי, ואם כן איפה מדוע יגרע גם במחלוקת אמונה אשר לא נקבע עפ"י יסודות כאלו? ומאין יצא לו שכן דעת חז"ל אשר לאורם יסע וילך בכל דבריו?

אמנם ראה קורא יקר זאת מצאתי לחז"ל אשר יגיד בעדיות למה נשנו דברי יחיד בין המרופים, שאם יראה לבי"ד דברי היחיד יקבעו הלכה כמותו, וזוה העליתי בחיבורי עדות ביעקב הנ"ל, כי מלבד ב"ד הגדול, שלחם נחנת התורה רשות לקבוע הלכות, עד שיבוא ב"ד הגדול אחר ויבטל דבריהם (כי אין לך אלא שופט שבימך) לבי"ד הקטן רק בהתאספם יחד היחיד מחויב לכטל דעתו נגד הרבים, ואת

והאל בַּת שׁוֹעַ עִמּוֹ לְשִׁבְתָּהּ.
 וְנַעֲיֹמוֹת מִפְּנֵי לְשִׁמוֹעַ יוֹאֲבֵת.
 אִם הוּא לְרִצּוֹנָה דְבַר אֶתָּה יָרֵב;
 הַשְּׂמִישׁ עַד כֹּה לְמִלּוֹנוֹ הַגִּיעַ.
 בֵּין עֲנִי אֲרַגְמָן מִשְׂקָבוֹ יִצִּיעַ.
 וַיַּעֲצֵם עֵינָי וַהֲרוּ וַיְהִי עָרֵב.

בְּנִקְדוֹת כֶּסֶף רַבּוֹ רַבְתָּיִם.
 נִפְּרוּ כִכְבֵּיִם בְּשִׁמֵי הַשָּׁמַיִם.
 וּבְחֻבֶּם יָקָר הוֹלֵךְ הַיָּרֵחַ;
 תִּרְדָּמָה עַל כָּל חַי כָּל יוֹם נּוֹפֶלֶת.
 חִישָׁן שׁוֹשְׁנָה, הַנּוֹם חֲבֻצֶלֶת.
 וּבִקְנֵי הָעוֹף בְּחִלְמוֹ צוֹחַ.

אוֹלָם חֲרַנְפָּר עִם הַעֲלֻמָּה קָמוּ
 וּפְעֻמֵיהֶם יַחְדָּו לְרִדְתָּ שְׁמוֹ,
 מִרֵאשׁ הַהָר אֶל הָעֵמֶק מִתְחַח;
 אֲחֻנֵי יָדוֹם בְּרָקֶם יִסְלוּ.
 צְעָדֵיהֶם יִהְיוּ כְּלֵי יַפְלוּ,
 בֵּין רַבֵּי סֵלַע וּמַעֲמִקֵי שַׁחַה.

מֵעוֹדוֹ לֹא דָבַר אֲנִי כְּמִוְהוּ
 מִיָּמֵינוּ מִוֹת וּמִשְׁמָאלוֹ הַזֶּה.
 וּמִרֵב מְכֻשׁוֹלִים יִצֵּר הַצַּעַד;
 גַּם טִיט וְרָפֶשׁ עַד בְּרַבֵּי נַחֲוִי.
 וּבְנִהְלוֹלִים פֶּתַח וּבְנֵי שַׁחֲוִי.
 וּמִנְאֹן הַמִּיָּהֵם יִאֲחֻזּוּ רַעַד.

(החבישך יכוא)

שְׁנוֹת רְאִינֵי רָעָה.
 מֵאֵת יְקוּהֵיאל בְּעֶרְמָאן בִּקְיֵעוֹ.

(סוף)

אך לב עקש ונלוז חלמיש, לא ירח מרסיס דמעה. האזורים האלה מלאו שחוק פיהם לדבריו ולא נשאו פניו גם להשיב אליהם, ויגרשוהו. שלש פעמים הכלימהו וירקו בפניו; ובאשר לא נחן דְּמֵי לַחַם ויתן את קולו בבכי אחריו הדלת והמוזוה, ובצאת איש מהם לעבדתו ולמלאכתו בעיר הלך אחריו כצל ויריד בשיחו ויהים. אז נקבו שְׂבָרָם עליו חמשים רובל כסף. ובאשר לא מצאה ידו גם העשירית מן

הכסף המתקן, כי עני ואביון הוא, והאנשים אמרו לשלח את שבים לעיר רחוקה למכור אותו, או נוחל האומלל ואברה תקותו, ואולם אם אולח ידו לא נצפן לבו משכל, ויאמר להם: "אחי, שמעוני וישמע אליכם אלהים! יד אלק נגעה בי ואשר יאד יואר, ומי יאמר לו מה תעשה? אך אחת שאלתי מכם אותה עשו: הן רק למען בצע בצע שביחם אח בני הנחן לחמי ומימי, ולכם לא נכר גדול לפני קטן, על כן עשו עמדי חסד ואמת: הנה עוד לי נער קטן כן עשר שנים אדמוני ויפה מראה, אותו אתן לכם תחת בני הגדול, והיה מעשה צדקתכם שלום, מביחי לא יכרת משען לחם ולכם יש שכר לפעולהכם. חנוני, חנוני אחס רעי! כה אמר העיני ועיניו זרמו דמעה. האנשים הביטו איש אל רעהו ויחלשו רגעים אחרים; או אמר האחד: טוב הרבר, עשה כאשר דברת. "אולם, אחי, עוד לבי יהנה אימה פן גם את השני תקחו ואשכל גם שניהם יום אחר "ויענו כלם: לא, לא נעשה נבלה כזאת. אך שלשה ימים נוחל עד בואך אלינו, ואם תאחר מן המועד אשר יעדנוך לא תמצא עוד את כנך פה.

"אחושתי ואלכה לדרבני שלום," וישחתו ויפן וילך. ביום השלישי שב השב מדרכו, הוא הלך שחוח, בידו משענחו מרב ימים, ובימינו נהל לאט את בנו הקטן, עלם יפה תאר וטוב ראי, ויבוא אל בית האנשים. "עתה" אמר הזקן בדמעות ובקול מר, "הנני בידכם, עשיתי כאשר דברתי, עשו גם אתם כאשר הבטחתם, הוציאו ממסגר אסיר, השיבו לי את בני הגדול כי אֶנֶל לחם מפלי וחמנו לגוע." השודדים שמו עין על הקטן וייטב בעיניהם, ויקחוהו ויוציאו אל הזקן את הגדול, אשר על כנפי נשר מתר פיום החוא לשוב לביתו לעירו. גם מִבֵּית הַחַיִּים הַשְּׂמִישׁ יָצָא לְמַחְרָתוֹ בֵּא אֵלֵיהֶם הַזֶּקֶן שְׁנִית. — מה לעשות עוד לך ולא עשינו? ומה זה באת אלינו עוד? אמרו אליו. — חוסו נא על נער ורך כבני, כי מה יהיה אחריתו? הן לצבא לא יקחוהו. — ומדוע לא יקחוהו? אנחנו מכרנו שבעה ילדים במהו, והשפטים הגידו כי יתר שאת לילדים על הגדולים כי הם באמנה את יודעי דעת אשר כיונק רך אל כל אשר יחפצו יטוהו. — לא כאלה חלק בני, אמר הזקן וימלא שחוק פיהו, בסוד אנשי חיל לא תבא נפשו. — הוי זקן כסיל בשוא נתעה, הלא עיניך ראות כי קניו ירכיון כל רגע וירכו במחירו. "ואני אעידה בכם את השמים ואת הארץ כי הבל יפצה פיכם, ובני זה לא יצא כצבא" — "ארור נובל, מנחש ומכשף! ידענו את מומתך, כי רק לגנב אותו ממנו יעלה על לבך, אך בדי ריק תיגע, כי לעיניך נקחנו ולעיר רחוקה על שכמנו נשאנו. סוד מאתנו אויל ואימתך למה תבעתנו." ויגשו אליו להכותו, וינס ויצא החוצה.

והאנשים מחרו ויצו לאקור כרגע את עגלתם ולעזוב את העיר. — מקרה קטן אשר כזה די להחריד עיר מצער. וישיבי העיר התאספו גדורים לראות כפעם בפעם את צאן ההרגה, את הנערים אשר התעתדו לצבא — והנה הזקן הרים קולו בכח: עד מתי פתויים מאנתם להאמין לי כי לא ילך בני עמכם? ראו כי משניכם השלך טרף, וכי אנשי תרמית וזדון כמכם הולכתי שולל, הן לא כן הבאתי לכם כי אם כח!!! כח! כח! הרעים האספסוף בקול צחוק גדול מאוד. והשודדים אשר מראש לא האמינו למשמע אונם באו חישי

החררה, ויראו והנה - נערה!! רגעים אחדים השתוממו איש אל רעהו, הכלמו וחפו ראשם, ויגרשוהו. וימהר אביה ויקחנה על זרעותיו; ואנשי העיר נסבו אותו לראות את העלמה, בשמלת עלם, ויהללו את ערמחו. - וילך לדרכו.

באלה וכאלה מעשים אשר לא יעשו, עצמו מספר, עשה ישראל, וכל עוד רוחו בי אוכר את ימו עברות האלה, ולא אשבתם לעולם. בם ראיתי בעינים פקחות - כי עמי ירד פלאים, סר מן הדרך הטובה, בה התהלכו אבותינו, וינפץ כבלי יוצר את האבן הראשה פנת יקרת הרת הטהורה העומדת לעד, היא המצוה האחת אשר הנחיל לנו למורשה ה' לל תישר באדם: "את הרע עליך לא תעשה לרעה". עורם חיים עד היום החטאים בנפשותם בקרב ישראל, ולא נעשה בהם גם הקל בשפטים, גם כזו לא יכוזו למו. - גם הקדושים אשר בארץ המה כף שמו לפיהם, ולא היה בהם מתעורר להגיד ליעקב על פניו דרכו, וזרועם משלה להם לעשות זאת, כי חסידיהם ידמו למו עצתם, והנה יצא מפי הרבי להם חק ומשפט! כתשעה לידח בול שנת תרכ"א. קיעוו.

מכתב.

כ"ה יום ו' עש"ק ד"י שבט תרכ"א ווארשויא.

האגו להארז שלום וכטו"ס.

בעין רואה ואזן שומעת און וחקר ידידי, תהלוכות ערחנו בכל משטרה וסדרה, מבתי ספר ותלמוד תורה מכוני מים חיים לכל דורשיהם, עד בית עולמים תבלית כל בני חלד, בין שתי קצוות האלה שט בעין בקורת לבקש אנה ואנה תבונת בית התעלה ובית מעוו לדל, בהכ"נ האשכנזים ובית ספר הרבנים. תהלתו עומדת לעד עבור הטוב והמועיל אשר גלה לעין כל, ישמח לב הנדיבים כעם כי מצאו מליץ אחד מני אלף להזכיר שמוחם לטוב ולהלל בשער מעשיהם, כאור נתיבתם ולבו הקרובים והרחוקים, קנאת החסד תעורר רגשת נפשם, ואיש איש ירים תרומתו לעבודת הקדש ולהצלחת החברה האנושית.

אך את אשר גזרת אמר כי בית ספר הרבנים לא השיג תעודתו הראשונה להוציא רב ומורה הוראה ביהודה תחת הדירעקטאר ה. אייוענבוים נ"ע, יען כי איש מלחמה היה מעוררו ולא שמר נתיבות התלמוד כמושפט בני עמנו, לא כן משפטך אתה חרצת, כי כמו אז כן עתה, הדירעקטאר הוא אך הממוצע בין הממשלה והמורים, ישום עין השגחתו על סדר השעות בלמוד ופוקד פישעי התלמידים בשבט מוסר וחינוך הנערים בתלמוד ופוסקים העומד כעת תחת הרב החרוף ה. צילקאוו נ"י, עמד זה מלפנים תחת הרב החרוף הר' דוד הלל מאנספער נ"ע, כנו אז כן עתה הרבנים המורים האלו עמדו על משמרתם לנהל את התלמידים בעמקי ימי התלמוד ולשחול על תלמי לבותם יראת ה' ואהבת עמם, וכמו אז כן עתה יצאו תלמידים אחרים לשם ולהלה בקיאים בתלמוד ופוסקים, הולכים בדרך הישר ועובדי ה' ביראה כ"ה. אמנם לא הדירעקטארען ולא המורים בבית ספר הרבנים אשמו אשם, ולא יאשמו כל החוסים בו, כ"א ואשמת העם היא וחסאת הקהל אשר עצמו עיניהם מראות

את התועלת הגדולה אשר תצמח להם אם יעמוד בראשם כן תורה עם דרך ארץ, מורה הנראה ודובר צחות, אוהב חכמה והצנע לכת עם אלהיו, אולם כאשר אור ההשכלה יפיץ מעט ענני חשך ואמונת הבל, אז יבקע כשהר אור בית ספר הרבנים, והתלמידים כוהר השמים יצהירו על כסא הרבנות בכל עדה ועדה.

את אשר הזכיר ידידי בשם אומרו, כי הרופאים בבית התעלה יעורו כשהר עיניהם ולא יפנו להחולה המתהפך בכאבו, וראש הרופאים ביום הכפורים יבקר החולים על משותיהם, בהלכם לבית התפלה ואינם, והוא יכתוב עלי-החרופה על הלוחות מראשותיהם וילך לו, בזה לא יביא גאולה לעולם, כי דברי רוח המה ועל קורי עכביש יסודתם; הלא הרופאים נודעים מענות רוחם וטוהר לָבָם בכל קצוי העיר. אוהבי ואהובי עמנו כולמו, וראש הרופאים כמו רופא התמידי יתפללו כל יום הכפורים בבכה"נ מיוחדת המה ונשיחים ובניהם, ולא יעובו מקומם הקבוע ולא יניחו מחזורם מידם, עדי וקראו לחולה אשר יום הצום הכביד אכפו עליו ויחלש.

יאבה נא ידידי לשית עינו ולחטות אונן אל דברי אלה הנובעים ממקור האמת ועל נסיון היומי נוסדו, ואת אשר נגע בקצה עטו בבכה"נ האשכנזים ובית התפלה בבית ספר הרבנים, שם במקלות יתפללו ואחד מהמורים יגיד מושרים בשפת עם הארץ, אחוה דעתי או"ה. בקאררעספאנדענץ הבאה ואורתו לדעת את אשר נעלם ממנו עד כה. הלל נוססבויים.

*) לא אחרנו לחת מקום למכתב ההוא להראות לכל קוראנו כי שיערי "המליץ" פתוחים לכל החפץ להוציא משפט צדק ולחקן שניאות אשר יפלו גם במאמרנו, ובלבד שלא יבואו בדבריהם דעה נפסדת ומתנגדת לדעת הכלל, כי האמת והאמונה תורנית דרכנו, ומה מאד ינעם לנו כיום לגול חרפת חנם מעל הרופאים אשר ידענום גם אנתנו מאז לנאמני רוח ורק דבריו כותב אחד (אשר לא ידענוהו פנים אל פנים כאשר אמרנו בתום לכבנו) הטעו אותנו, ולבלי יאמרו עלינו כי נחטא מטרת מכתב עתי ונשא פנים או נפחד לגלות פשעים, חשכנו לחובה עלינו להעיר כמעט מלים און המשניחים, (מבלי הזכיר שמות הנאשמים), לחקור שרש דבר, ועתה אחריו אשר זה המכתב השני אשר קבלנו (הראשון מאת אחד ממורעניו הנחשד לחנם למוציא הרבה), ושניהם ייעדו כי אין כל יסוד בדברי הכותב, יקר לנו להצמיד אנשים גשרים על חוקתם והמה ירכו לסלוח אם כשגנה הכאבנו לבותם.

בדבר בית ספר הרבנים אין בינינו ובין כותב המאמר רק זה כלבד, כי הוא לפי הנראה שאב מי חכמה מן הכאר ההוא וימתקו לפיו, ונפשו כלתה להטות לב כל איש לבלי יפון בטהרם, ואנחנו כאינם נונעים בדבר הגרנו את אשר שמענו מפי אנשים משכילים ונאמנים בהיותנו בפולין, ובאמת גם המשיג לא יכחיש עדותנו, כי לא יצא משם רב ומורה הוראה ביהודה, רק בין שלשת הסכות אשר הצננו שמה כחר לו בעת הקהל, ויאשים את אחינו כי לא יאבו לכחור רב משכיל בחכמות הצוניות; ולדעתנו חובה על בית ספר לעמול ולגיע לכפר פני הזקנים ולעשות חוזה עם האמונה וההשכלה. ומי לא ידע כי מאז ומקדם הורגלו בני ישראל לקחת להם